

„Największe dobrodziejstwo jakie może sobie wyświadczyć gmina – to założyć gminną bibliotekę publiczną”

/ Mac Kinley – polityk amerykański/

Historia Gminnej Biblioteki Publicznej w Szaflarach

Początki Biblioteki sięgają roku 1916, kiedy to Związek Podhalan w Szaflarach z własnych funduszy zakupił 500 książek. Najpierw miała swoją siedzibę w pomieszczeniach dworskich, a funkcję bibliotekarzy pełnili nauczyciele Szkoły Powszechnej w Szaflarach.

Powołując się na artykuł Jana Antoła: „Skarby biblioteki” zamieszczonego w „Tygodniku Podhalańskim” [w grudniu 1991 lub styczniu 1992 roku]: „Pierwsza biblioteka publiczna powstała w Szaflarach z inicjatywy ówczesnego ogniska Związku Podhalan. Otrzymała wtedy w darze od warszawskiego ogniska Związku Podhalan 42 książki, a 70 książek przekazał dr Stanisław Kipta z Krakowa. Za własne pieniądze składkowe zakupiono pozostałe tytuły. Bibliotekarzem był kierownik szkoły pan Tadeusz Palczewski, którego nazwisko przewija się przy wielu społecznych inicjatywach w tamtych czasach.”

Pomieszczenie dla Biblioteki było małe, ale czytelników było dużo; zwłaszcza w czasie długich zimowych wieczorów czytelnicy zbierali się w Bibliotece i część książek była czytana na miejscu. Takie spotkania były szczególnie ważne szczególnie dlatego, że nie tylko książki czytano, ale także gorąco nad nimi dyskutowano. Przeważnie czytano powieści historyczne: Sienkiewicza, Kraszewskiego; ale także książki religijne, które stanowiły większość księgozbioru.

Młodzi czytelnicy, których była znikoma ilość (z pewnością brakowało w księgozbiore literatury stosownej do ich wieku), mogli czytać wyłącznie na miejscu; starszym czytelnikom pozwalano zabierać książki do domu. Takie stanowisko wynikało niewątpliwie z troski o poszanowanie książki nie tylko jako wartości duchowej, ale również materialnej (stan materialny ludności graniczył w tym czasie z ubóstwem).

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że Biblioteka w tym czasie była także jedynym ośrodkiem kultury, gdzie zbierała się młodzież na pogawędki; przygotowywano też np. inscenizacje kolędników - i inne - głównie związane z obrzędami religijnymi. Odbywały się też spotkania kulturalne jakie były na owe czasy.

W 1935 roku powstało Towarzystwo Bibliotek Publicznych, które gromadząc cały księgozbiór – w Szaflarach utworzyło Bibliotekę Publiczną, a jej prowadzenie powierzono nauczycielce szkoły uczącej w Szaflarach. Była nią Jadwiga Jaglanówna. Tak przetrwała Biblioteka aż do wybuchu II wojny światowej. [O dalszym rozwoju księgozbioru od powstania Biblioteki jeszcze nie mam danych]

Z chwilą wybuchu II wojny światowej, gdy Niemcy wkroczyli na Podhale, zaczęło się niszczenie przez okupanta nie tylko dobytku materialnego, ale i wszelkich przejawów nauki i kultury. W tej sytuacji czytelnicy ukryli książki – i tym sposobem częściowo je uratowali.

Jak pisze Jan Antoł we wspomnianym artykule: „Podczas okupacji niemieckiej część księgozbioru ocalała u czytelników i zaraz po wojnie zasilono nimi tworzoną na nowo bibliotekę szkolną. Przypomnieć trzeba palenie polskich książek i archiwów, które hitlerowscy „kulturtragerzy” (Kulturtrager – szerzyciel kultury; nazwa, jaką sobie samym nadawali Niemcy) zwozili ciężarówkami na długi stos pomiędzy torami kolejowymi a szosą nad Rendlowym Potokiem. My – kilkuletnie wyrostki z Bańskiej i Szaflar – próbowaliśmy doskakiwać do ognia, aby coś wyciągnąć i schować „za pazuchę”. (...). Gestapowcy zabrali

też kilka worków i wszystkie rękopisy Augustyna Suskiego i prawdopodobnie spalili w hajcu katowni „Palace” w Zakopanem”.

Po wojnie zostały zgromadzone ukryte zbiory, dokupione też zostały książki z funduszu gminnego – co pozwoliło odrodzić Bibliotekę w formie Biblioteki Przyszkolnej w Szaflarach. Prowadziła ją Kierownik Szkoły w Szaflarach, Pani Janina Czubernat.

Wtedy Szkoła Podstawowa w Szaflarach wraz z Biblioteką mieściły się w budynku żydowskim, który gmina przejęła po wojnie jako własność. Jednak w związku z wyżem demograficznym i związanym z nim zwiększonym naborem dzieci do szkoły; a więc zaistniała konieczność zwiększenia sal lekcyjnych. I w tej sytuacji Biblioteka została przeniesiona do budynku „Mleczarni”, gdzie funkcjonowała do roku 1949.

Kolejni bibliotekarze:

Od 16 czerwca 1949 roku do 1952 roku Bibliotekę prowadziła Pani Aleksandra Kubit; a od 1952 do 1956, ponownie Pani Janina Czubernat. Od 1956 roku do 1973 bibliotekarzem była Pani Anna Stanisz.

Począwszy od roku 1950 zakup woluminów wzrastał z każdym rokiem. Kontroli księgozbioru i instruktazu udzielała Powiatowa Biblioteka w Nowym Targu, której Kierownikiem była Pani Lejowa.

W roku 1956 Biblioteka została przeniesiona do budynku prywatnego Pana Jana Majewskiego. Były to dwa pomieszczenia o powierzchni 50 m². W jednym pomieszczeniu znajdował się cały księgozbiór. Z funduszu gminnego zakupiono też biurko i szafę oszkloną na księgozbiór podręczny. W drugim pomieszczeniu znajdowała się świetlica. Zakupiono do niej telewizor, adapter, kawiarniane gry; a dla dzieci diaskop do wyświetlania przeźroczy. Wyposażenie świetlicy stanowiły też krzesła i stoliki. Jak na owe czasy do Biblioteki w Szaflarach wkroczyła super nowoczesność – tym bardziej, że telewizorów prywatnych praktycznie nie było.

W tym okresie powstał w Szaflarach: Związek Młodzieży Wiejskiej – mogli się więc spotykać w świetlicy, gdzie przygotowywali się do występów teatralnych, a także organizowali wieczorki taneczne i inne rozrywki kulturalno-oświatowe.

W tym czasie rozrastał się też księgozbiór. Książki zakupywała i dostarczała wraz z kartami katalogowymi Powiatowa Biblioteka w Nowym Targu.

Zainteresowanie książką było również w pozostałych wsiach gminy i aby ją przybliżyć – utworzono dwa punkty biblioteczne. Jeden w Zaskalu, którego kierownikiem była Pani – kierownik szkoły Michalina Mojżeszek; a drugi w Borze – prowadzony przez Panią Marię Kutylą – również kierownika szkoły wówczas 4 – klasowej i równocześnie jedyne nauczyciela.

Nadzór nad punktami bibliotecznymi miała Pani Anna Stanisz – do której należało również uzupełnianie braków w księgozbiorze; oraz Pani Karolina Kubicz – Instruktor Powiatowej Biblioteki Publicznej w Nowym Targu.

Należy uściślić, że punkty te nie miały własnego księgozbioru. Były zaopatrywane przez Kierownika GGP w Szaflarach Annę Stanisz na drodze wymiany książek w formie wypożyczenia.

Jak wcześniej zaznaczono – punkty te prowadzili nauczyciele

W roku 1970 na skutek przemian politycznych został rozwiązany Związek Młodzieży Wiejskiej, a świetlica przekształciła się w czytelnię. Odbываły się w niej lekcje biblioteczne, głośne czytanie, wyświetlanie filmów z przeźroczy wypożyczanych z Powiatowej Biblioteki Publicznej w Nowym Targu.

Tak w wielkim skrócie przedstawiają się losy Biblioteki, która do 1973 roku po wielu przemianach w ostatnim etapie nosiła nazwę Gromadzka Biblioteka Publiczna w Szaflarach.

A oto jak wyglądał rozwój czytelnictwa w latach: 1949 – 1974

Rok	Ilość książek	Ilość czytelników	Ilość wypożyczeń
1949	650	214	950
1950	954	159	1 331
1951	1 612	170	4 534
1952	1 949	327	4 611
1953	2 220	411	6 908
1954	2 451	532	7 225
1955	2 953	576	9 129
1956	3 011	526	4 474
1957	2 699	225	993
1958	2 863	295	5 727
1959	3 185	255	4 779
1960	3 154	363	5 524
1961	3 589	337	4 859
1962	3 720	285	7 141
1963	4 028	387	7 033
1964	3 991	371	9 099
1965	4 189	307	7 694
1966	4 269	405	8 343
1967	4 375	295	7 140
1968	4 243	318	6 144
1969	4 486	355	5 389
1970	4 543	450	5 914
1971	4 698	465	7 559
1972	5 024	457	11 559
1973	4 909	510	7 568
1974	6 024	446	6 455

Lata 1973 – 1975

W roku 1973 następuje reorganizacja władz lokalnych i na wsiach istniejące Prezydium Gromadzkich Rad Narodowych przekształcają się w Urzędy Gmin. Z tego też powodu następuje zmiana w nazwie biblioteki na: Gminną Bibliotekę Publiczną. Zwiększony też został wymiar godzin dla bibliotekarza do pełnego etatu.

Od tego roku kierownikiem biblioteki została Pani Janina Bendyk . Księgozbiór wtedy wynosił 6 102 woluminy na kwotę 98 102 zł. Instruktażu i kontroli dokonywał Instruktor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Nowym Sączu z siedzibą w NowymTargu, która znajdowała się w MDK przy Alejach 1000 – lecia. Funkcję Instruktora pełniła Pani Krystyna Chowaniec.

Praca bibliotekarza z użytkownikami kształtowała się w podobnym wcześniej opisanym stylu: głośne czytanie, wyświetlanie przeźroczy, lekcje biblioteczne, odczyty; spotkania z przedszkolakami w czasie Dni Kultury Oświaty Książki i Prasy.

Było też spotkanie z pisarką Anną Przemyską, w którym wzięły udział dzieci z młodszych klas Szkoły Podstawowej w Szaflarach.

Dalsze losy Gminnej Biblioteki Publicznej w Szaflarach (lata: 1975 –1991)

W 1975 w związku ze zmianami administracyjnymi, została zlikwidowana Gmina Szaflary, a Szaflary i wsie należące do byłej gminy przyłączono do Gminy Biały Dunajec ... taka sytuacja trwała do roku 1991.

W tym czasie ranga Biblioteki spadła do roli filii – nad którą kontrolę i instruktaż sprawowała Pani Joanna Dymnicka – Kierownik Gminnej Biblioteki w Białym Dunajcu. W dalszym ciągu zakupu książek dokonywał Instruktor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Nowym Sączu z funduszy tejże wojewódzkiej biblioteki.

W tym czasie zostały zlikwidowane obydwa punkty biblioteczne w Borze i w Zaskalu. Głównym powodem był brak funduszy, a także brak chętnych do tej pracy ze względu na minimalne wynagrodzenie.

W roku 1978 – biblioteka została przeniesiona do dawnego budynku po-żydowskiego. Przez jakiś czas mieścił się w nim Posterunek Milicji Obywatelskiej, ale lokal został zwolniony po przeniesieniu posterunku do Białego Dunajca. Uzyskano wtedy dla Biblioteki dużo miejsca. Można było zorganizować czytelnię. Wojewódzka Biblioteka zakupiła regały, stoliki, krzesła, radio. Były też duże zakupy książek. Współpraca z Wojewódzką Biblioteką w Nowym Sączu układała się bardzo dobrze.

W roku 1986 odbyło się w Szkole Podstawowej w Szaflarach spotkanie z pisarzem Alfonsem Filarem, w którym uczestniczyły dzieci klas starszych (VII i VIII) tejże szkoły.

Gminna Biblioteka Publiczna w Szaflarach w roku 1991

Od 1 lipca 1991 roku reaktywowano Gminę Szaflary. W związku z tym, że Urząd Gminy nie miał swojej siedziby – zorganizowano ją w budynku, w którym do tej pory mieściła się Biblioteka. Wobec takiej konieczności Bibliotekę przeniesiono do budynku będącego własnością Parafii Rzymsko-Katolickiej w Szaflarach.

Zakup książek dokonywał kierownik biblioteki z funduszu przydzielonego przez Urząd Gminy, ponieważ biblioteka przeszła pod opiekę Urzędu Gminy.

W grudniu 1991 na sesji Rady Gminy uchwalony został nowy Statut Gminnej Biblioteki Publicznej w Szaflarach.

W skład Gminnej Biblioteki weszły filie: w Bańskiej Wyżnej, w Bańskiej Niżnej i w Maruszynie. Mieściły się one w budynkach prywatnych, koszty utrzymania pokrywane były z budżetu gminy.

Zgodnie ze Statutem bezpośredni nadzór nad Biblioteką Gminną sprawuje od roku 1991 Zarząd Gminy, a bezpośrednim przełożonym kier. Biblioteki jest Wójt Gminy. Należy dodać, że w tym czasie przewodniczącym Rady Gminy był mgr inż. Stanisław Skwarek; a Wójtem Gminy - mgr inż. Stanisław Ślimak ; zaś kierownikiem GBP – Janina Bendyk.

Nadzór merytoryczny nad działalnością biblioteki nadal pełniła Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Nowym Sączu.

Z chwilą wykupienia od Skarbu Państwa budynku biurowego po Wytwórni Nart „Polsport” w Szaflarach, znajdującego się przy ulicy Zakopiańskiej przez Radę Gminy w 1993 roku, zmieniła się siedziba Urzędu Gminy. Dzięki staraniom wójta mgr inż. Stanisława Ślimaka zostają wygospodarowane pomieszczenia dla Biblioteki w aktualnym budynku Urzędu Gminy. W grudniu 1994 roku zostaje przewieziony cały księgozbiór. Po raz pierwszy po całym szeregu przeprowadzek Gminna Biblioteka w Szaflarach otrzymała lokal odpowiadający godziwym warunkom pracy z bieżącą wodą i sanitariatem wewnątrz budynku.

Dzięki zmianie lokalizacji, biblioteka pozyskała czytelników z Zaskala, którzy do tej pory z niej nie korzystali.

W roku 1995 w związku z rozwojem biblioteki szkolnej w Bańskiej Wyżnej – na posiedzeniu Rady Gminy w Szaflarach zostaje zlikwidowana filia w tej miejscowości, a jej księgozbiór zostaje połączony z księgozbiorem biblioteki szkolnej.

Od tej pory Gminna Biblioteka posiada dwie filie: w Bańskiej Wyżnej i Maruszynie. Ogółem jest zatrudnionych trzech bibliotekarzy: jeden na pełnym etacie i dwóch (w filiach) na ½ etatu.

A oto kilka danych za rok 1995:

Księgozbiór łącznie liczy 18 184 woluminów; liczba czytelników 854; a łączna liczba wypożyczeń 16 847.

Na podstawie Uchwały Rady Gminy z 26 czerwca 1997 roku, została zlikwidowana Filia w Bańskiej Niżnej. Księgozbiór został przekazany nieodpłatnie do Szkoły Podstawowej w Bańskiej Niżnej.

Od 1988 w skład Gminnej Biblioteki Publicznej wchodzi jedna filia z siedzibą w Maruszynie.

Po odejściu, pod koniec roku 2006 na emeryturę Pani Janiny Bendyk – dotychczasowej Kierownik Gminnej Biblioteki Publicznej w Szaflarach - obowiązki te zostały powierzone Marii Piszczek od 1 września 2006 roku.

Katalogi:

Biblioteka posiada katalogi kartkowe